

בלבבי ארבע יסודות

שואל לעניין מבט מבחוץ על עולם ארבעת היסודות

לא כן היא חכמת המוסר. חכמה זו לא נודעה בעולם, אין לה קביעות בעולם הישיבות ואין בה לימוד לכל אחד לעצמו. אותן "שיחות" הנאמרות בישיבות, נדמה לאנשי העולם כי ענין של התעוררות הוא, כעין לימוד המוסר, אך באופן של תוכחה מהרב לתלמידיו. ואם נקרא מאמרים אלה בשם חכמת המוסר, לדבר חדש יהיה גם אצל הרבה מלומדי המוסר וחובביה..."

והשני הוא מדברי ר' ראובן דוב דסלר זצ"ל, הובאו דבריו בספר הזכרון "בית קלם" (עמוד רפט-רצ), וז"ל: "תורת חכמת המוסר עומדת ח"ו להשתכח בעוה"ר, דרכי ציון אבילות כי דורש אין להן. ואם גם ישיחו בהישיבות הגדולות בליטא בעניני מוסר, אך לא אפשר לומר כי אין זה מעמקות ודקות דרכי גאון ישראל [ר' ישראל סלנטר] זצ"ל, ודרכי ראשי תלמידיו אדמו"ר [הסבא מקעלם] זצ"ל... ונשאר חכמת המוסר ספר החתום מכל וכל, מעומק המושגים ומקוצר המשיגים..."

יעקב: באמת זכור לי כי בהקדמה לספר עלי שור חלק א' הוא כותב שמה שהביא אותו לחבר את הספר הוא כי למרות ריבוי בני התורה בלעה"ר, מעטים מאוד היום ההזדמנויות להם לשמש תלמידי חכמים ולקבל את ה"תורה שבעל פה" של דרכי החיים והעבודה, והוא קיווה שהספר עלי שור ימלא את החסר הזה עכ"פ במקצת. ולפי כל מה שהבאת, רואים שעם כל הספרים האחרים שיש לנו, מ"מ היה הרבה מאוד "תורה שבעל פה" שעוד לא נכתב...

[המשך בס"ד שבוע הבא...]

נפלאים, שיש בהם המון ידיעות הנוגעות לעבודה המוסרית, הדרכה שיטתית אין בהם. והנה נהייתה חכמת העבודה המוסרית לסתרי תורה; תורה שבעל פה היא היתה תמיד."

גרשון: מעניין מאוד... אבל איזו נקודה אתה מתכוין להביא מכאן?

צבי: אני מתכוין להדגיש את הנקודה שכתבו כאן שאפילו אחרי כל ספרי בעלי המוסר שיש בידינו, עדיין עיקר חכמת המוסר, או בלשון העלי שור ה"שיטה" של חכמת המוסר, כלומר היסודות והכללים שבו, מעולם לא נכתבו.

יעקב: זה נשמע קצת חידוש... מי שמע כזה דבר שחוץ מספרי המוסר הקלאסיים כמו מסילת ישרים ושערי תשובה, וחזון מספרי בעלי המוסר עצמם כמו חכמה ומוסר או אור יחזקאל וכיוצא בהם, יש עדיין חכמה שלימה נוספת שלא נכתבה...

צבי: אז בוא תקשיב לשני בעלי מוסר נוספים, כבר מהתקופה שלפני השואה, שאומרים דברים דומים:

הראשון הוא בספר תורת אברהם במאמר "לימוד המוסר וחכמת המוסר", וזה לשונו: "לימוד המוסר ידוע ומפורסם בעולם... במאמר שערי אור... ביסס את חובת לימוד המוסר מספרי הראשונים והאחרונים, ובאר את אופן הלמוד והחידושים שזכו לו לרבו [הגאון ר' ישראל סלנטר זצ"ל] מן השמים להתגדר בזה... לימוד המוסר זה כבר יצא לו טבעו בעולם, רבנים גדולי ישראל קבעוהו ללימוד בינם לעצמם בכל יום, ישיבות גדולות וקטנות וכן כוללי אברכים גדולי תורה קבעוהו בין סדרי הלימוד ברבים בכל יום..."

רקע: שבוע שעבר הגיעו החברים למסקנה שהעיון בכוחות הנפש והנסיון להכיר את עצמינו עד קצה יכולתנו הוא עיקר חכמת המוסר. עכשיו שואל גרשון האם מצינו שהשתמשו רבותינו לצורך כך ב"ארבעת היסודות"...

יעקב: אני באמת לא זוכר שבעלי המוסר הגדולים, כמו האלטר מקעלם או ר' ירוחם, השתמשו בהגדרות של "ארבעת היסודות" בכדי לבאר חכמת המוסר... הבעל מוסר היחיד שראיתי שמשמש עם ארבעת היסודות הוא בספר עלי שור, שבאמת האריך בזה...

צבי: אתם מעוררים נקודה חשובה, ובאמת יש כאן הרבה מה להסביר... אז דבר ראשון נתחיל עם ציטוט מההקדמה לספר עלי שור ח"ב, וז"ל:

"לימוד מוסר עוד נהוג ב"ה ברוב הישיבות הגדולות בעולם. אך הלימוד הוא רק חלק אחד מחכמת המוסר. החלק השני בחכמה זו היא העבודה המעשית לקנין המידות. זוהי חכמה עמוקה, הבנויה על הקדמות כמו כל חכמה בעולם, ובפרט על ידיעה עמוקה בכוחות הנפש.

גדולי עולם התחנכו בדרך עבודה זו, מאז תקופת רבינו הגדול הגאון ר' ישראל סלנטר זצוקלה"ה עד חורבן הישיבות במלחמת העולם השנייה. עם שיקום התורה אחרי המלחמה הונהג ב"ה סדר לימוד המוסר בישיבות הגדולות, אבל חכמת העבודה המוסרית כמעט לא מצאה לה עוד מקום. ניתן לומר כי יסודותיה ודרכיה נשכחו כליל.

חכמה זו היא היום בגדר סתרי תורה. רבותינו בעלי המוסר נ"ע לא השאירו לנו בכתב הדרכה שיטתית לעבודה, וגם במאמרים הרבים שקיבצו תלמידיהם יורשיהם והוציאום לאור בספרים

שאלות שנשלחו למערכת מידת הסדר

שאלה:

רציתי לשאול שאלה שמציקה לי כבר זמן רב. ביודעי ומכירי שיסוד העפר הוא היסוד החלש אצלי ביותר. אולם בכל זאת יש נקודה בה מתגלה אצלי העפר ביתר שאת, וזה בעניין של 'סדר'.

זה מתגלה בעיקר בשתי נקודות, מפריע לי מאוד בלאגן, כשיש סביב בלאגן קשה לי ללמוד ואני מאבד את היישוב הדעת והריכוז.

וכן בלימוד הסוגיות בגמרא ובשאר נושאים, חשוב לי מאוד למצוא סדר ומבנה בסוגיא.

שאלתי היא, כיצד יתכן שלמרות שיסוד העפר הוא היסוד החלש שלי, למרות זאת העניין של 'סדר' מאד חשוב לי?

תשובה:

ידוע שמידת הסדר עיקרה מיסוד העפר, שהוא הגורם שכל דבר יעמוד על מקומו וגבולו הנכון. אולם, בספר עלי שור (ח"ב, מידת הסדר) מציין ללשון הברכה בברכת קר"ש של ערבית "ומסדר את הכוכבים במשמרותיהם ברקיע כרצונו", ולומד ממנו שמידת הסדר קשור לכח הרצון. ממבט ארבעת היסודות, כח הרצון מקביל ליסוד הרוח, שהוא הכח המניע כל תנועה שבאדם. וביאור הדברים הוא שיש שני כוחות באדם - כח שמייצר וקובע סדר, וכח ששומר על הסדר. כח הרצון הוא ה"קו" הקובע את הסדר, וכח העפר הוא הכח להיות נאמן לסדר ולשמור על הסדר.

ביתר הרחבה, יש ליסוד הרוח עצמו שני חלקים. בפנימיות האדם יש את יסוד הרוח השורשי, שהוא רצון אחד שורשי. הרצון הזה שואף לקיים את שליחותו הייחודית בעולם כפי ייחודיותו וכפי מהות נפשו הפרטית. הרובד הזה של יסוד הרוח נוטה מאוד למידת הסדר, כי כולו רצון אחד שרוצה להתפשט בצורה ישרה, שלב אחר שלב. אולם, כשיוצאים לרבדים היותר חיצוניים של הנפש, כח הרצון השורשי הזה מסתעף לענפים וענפי ענפים, ויש לאדם הרבה מאוד רצונות ולא רק רצון אחד. הרובד הזה של יסוד הרוח שבאדם אינו נוטה למידת הסדר, כי ריבוי הרצונות מולידים פיזור בנפש, שזה ההיפך של סדר. וכשלב שלישי, יש לאדם כח של יסוד העפר. מקומו של יסוד העפר הוא להוציא את כח הרצון מן הכח אל הפועל, וכאן עיקר מידת הסדר - לשים מקום וגבול לכח הרצון, איך ועד כמה הוא יצא אל הפועל.

וא"כ, יש שני שרשים כלליים למידת הסדר שבאדם: מצד יסוד העפר שלמטה, יש לאדם סדר של גבולות, שרק בהם יצא כל רצון מן הכח אל הפועל. ומצד יסוד הרוח הפנימי, יש לאדם סדר ברצון עצמו. הסדר הזה אינו סדר שהוא כופה על עצמו מבחוץ, אלא זהו הסדר הפנימי של נפשו. [כמוכן, גם סדר של יסוד העפר יש לנסות לתאם עד כמה שאפשר עם אופי נפשו, אבל סו"ס כח הסדר של יסוד העפר הוא סדר שהאדם קובע בדעתו ומצמצם את עצמו אליו,

1 זהו עפר שברוח, כי כח הסדר הוא לעולם מיסוד העפר, אולם כאן זה לא עפר כללי אלא עפר פרטי, עפר שברוח. זה כח של עפר שמושעב לרוח, ולא עפר שמשעבד את הרוח אליו (הערת מו"ר שליט"א).

משא"כ כח הסדר של יסוד הרוח הפנימי שהוא הסדר העצמי של הנפש.]

המצב המתואר בשאלה שקשה לאדם מאוד כאשר יש מסביבו בלאגן יכול לנבוע מרצון לדבוק ביסוד הרוח השורשי של האדם, שהוא רצון ישר ומסודר. גם ההימצאות בתוך בלאגן חיצוני יכולה לייצר "פיזור" ו"רעש" בתוך נפשו של האדם, ולהקשות עליו להיות עצמו ולהרגיש את רצונו השורשי. [עד כמה האדם מושפע בתוך נפשו מבלאגן שמסביבו משתנה מאדם לאדם. יש אנשים שיש להם יותר כח להתנתק מהסביבה, ויש אנשים שהם תמיד חיים גם את הסביבה שלהם, והם צריכים עד כמה שניתן להתאים גם את הסביבה לאופי הרצון הפנימי.]²

גם הסדר שבלימוד סוגיא מתפרט לשני סוגי סדרים, כנ"ל. יש סדר שבו האדם קלט הרבה מאוד פרטים בסוגיא, והוא שוב מנסה לעשות ביניהם סדר. סדר כזה יכול להיות גם סדר מקרי - עשר מימרות של רב, חמש עשרה נפ"מ בין רש"י ותוס', וכו'. סדר כזה מקביל ליסוד העפר. אבל יש סדר שהוא בעצם מגלה את הנקודה המרכזית של כל ההשתלשלות והמבנה של הסוגיא - את ה"בריה התיכון" של הסוגיא. סדר כזה מקביל ליסוד הרוח הנ"ל, שהוא הסדר של "המניע הפנימי" של הסוגיא, שכיון שהוא נקודה אחת יסודית, הוא תמיד נשאר מסודר.

לשלימות הדברים ננסה להסביר גם הקשר של יסודות המים והאש למידת הסדר: מיסוד האש יש כח באדם לחלק חילוקים חדים³, ולהגדיר הגדרות ברורות. מכאן מגיע כח של נתינת סדר בדברים דקים מאוד והקפדה מדוקדקת מאוד על הסדר הנכון - כח של "אפשר לצמצם" [עד כמה שאפשר]. דקדוק כזה מכח יסוד האש, כאשר הוא במקומו הנכון, יכול להוליד בהירות גדולה, כי הוא מגלה את עומק האחדות שברוח השורשי. למשל, מי שמדקדק מאוד בסוגיא להבחין [כח של פירוד מיסוד האש] בין כל פרט ופרט שבמהלך של רש"י לכל פרט ופרט שבמהלך של תוס', יכול להגיע עיד"ז לנקודה השורשית של המח' שביניהם, ולגלות בבהירות את עומק נקודת היסוד של הסוגיא בכל היקפה.

ומיסוד המים, יש הנאה שמגיעה מחמת היופי של דברים מסודרים, ויש אדם שנמשך לסדר מצד התענוג של היופי שבו. סדר כזה הרבה פעמים אינו דווקא סדר שימושי כלל, אלא האדם מחפש סדר שהוא ערב לעיניים, אפילו אם אחרי כן יצטרך להרוס את הסדר לצורך השימוש.

הצלחה!

2 הערת מו"ר שליט"א: יש סדר מעשי ויש סדר מחשבתי. יש אנשים שיסוד העפר שלהם חלש, כגון עצלות או עצבות, (לא בורר בשאלה מה הגדר ש"יסוד העפר שלי חלש", יכול להיות לזה אופנים רבים), אולם יש להם סדר מחשבתי, כמו שכתוב בשאלה, ובמקרה זה אף מפריע לו סדר מעשי, כי זה מבבל את המחשבה!

3 מאש נעשה אפר - חילוק לדקויות, ונעשה אור מאיר - הגדרות בהירות ומאירות (הערת מו"ר שליט"א).

שבעים כוחות הנפש לגר"א אש

הקדמה

בשבעים כוחות הנפש, חלוקה הראשונה הם כוחות העדר קודם להויה, היולי, וצורה ראשונה (עסקנו בזה בפרקים הקודמים).
החלוקה השנייה בשבעים כוחות הנפש הם ארבע יסודות של אויר מים אש עפר. בפרק הזו נעסוק

ששה סוגי אישים

ראשית, נעסוק בשורשי הסוגיא ממש, של יסוד האש.
יש ששה סוגי אש. אומרת הגמרא במסכת יומא (כא: ת"ר שש אשות הן: יש אש אוכלת ואינו שותה, יש אש שותה ואינו אוכלת, יש אש אוכלת ושותה, יש אש אוכלת לחין כיבשין (זה אש מערכה), יש אש דוחה אש, ויש אש אוכלת אש (זה אש השכינה). הרי שיש כאן ששה סוגי אישים.

חמשה גוונים של אש

גם יש גוונים באש. בכללות יש ארבעה גוונים אבל בפרטות יותר יש חמשה גוונים. שורשי הגוונים של

אש היסודית - אש שחורה, לעומת אש התחתונה - אש לבנה

הקב"ה ברא תפיסת האש שבבריא, מהלך של אש. יש את האש היסודית, והיא אש שחורה, כמ"ש הרמב"ן בבראשית. זה שורש האישים.
ויש אש של ד' יסודות, שמשלשל מיסוד המים

חללו של גהינם, אש של גהינם, ואש דידן

במהלכי הזמן, בריאת האש, ואומרת הגמרא בפסחים (נד.) חללו של גהינם נברא קודם שנברא העולם. ואור ידיה (אש של גהינם) נברא ביום שני. **ואור דידן**, עלה במחשבה להבראות בערב שבת

התגלות האש בקומת הגוף - בלב, בכבד, ובמרה, ובגרון

בקומת הנפש, איפה נמצא האש?
בצד התיקון, האש מתגלה בעיקר בלב. אש דקדושה שמתגלה בלב, "רשפיה רשפי אש, שלהבת י-ה".
בצד הקלקול, האש נמצא בכבד, ובדקות גם במרה, כי חז"ל (בזוהר) אומרים 'מרה דא גהנים'. אש הגהנום נמצא במרה. על זה נאמר בעומק: "לא תבערו

שהשורש של האש נמצא בגרון - וכאשר האש מתפשט מהגרון, האש מתפשט אל הלב.

יש אבחנה שהאש נמצא בחלל השמאלי שבלב, ויש אבחנה שהאש נמצא בגרון. אבל נמצא לדברי הגר"א

גרון - בחינת אשה

מלמטה, וצרה יותר מלמעלה. אומר הגר"א שהשורש האש נמצא בגרון, ומתפשט ללב. זה אותו אבחנה של 'בינה - שבה ה'לב מבין'. מקומה של האש בגרון, והתפשטותה בלב. כי חיים הם למוצאיהם בפה - ואיך האדם מוציא דברי תורה פה? הקול יוצא מהריאה, דרך הגרון. ומכאן כך מגיע למוצאות הפה.

זה האבחנה שהאש נקראת אש שורקת, ש' יש אויר מים ואש. אויר הוא א', זה תנועה שקיטה. מ' נקרא דוממת, מים, זה מקום השפתיים. וש', אש, שורקת. אלו הם דברים הגר"א. כל קול שריקא עובר דרך הגרון: 'געה בגרון'. בינה נמצאת בלב, ושורשו בגרון. לכן הגרון הוא מקום האש שבאדם. לדוג' כאשר האדם צם, איפה הוא מרגיש את האש הצמאון? בגרון, כי שם מתגבר יסוד האש, והוא מרגיש האש בגרוננו.

בכללות, אש דקלוקל נמצא או בכבד או במרה. זה אש דגיהנום. ואש דתיקון נמצאה בשלש מקומות: או בחלל שמאלי במוח, או בגרון, או בלב. בפרטות יותר יש עוד מקומות של האש, אבל אלו הם המקומות השורשיים של האש. (המשך בגיליון הבא)

ואומרים חז"ל, מקום הגרון - זה באבחנה מסוימת מקום האשה. לדוגמא, מקום הבינה באבחנה אחת נמצא בחלל השמאלי שבמוח ובאבחנה אחרת הבינה נמצא בגרון, ונאמר באשה "ויבן את הצלע", אשה מלשון אש, וגם איש נקרא איש רק ביחס לאשה (האיש מצד עצמו נקרא אדם, לא איש), לשון של בינה.

מקום הגרון הוא מקום הצר ביותר בקומת האדם. הגרון צר יותר ממקום הראש וממקום הגוף. הגרון מקשר מקום הצר ביותר של הגוף, מקום הגוף והראש, עם מקום הרחב ביותר - הכתפיים. ואשה נקראת צר מלמעלה ורחב מלמטה. איך מתגלה מקום שהיא צר מלמעלה ורחב מלמטה? זה מקום הגרון והכתפיים, זה צירוף של מקום הצר ביותר עם מקום הרחב ביותר. זה נקרא אבחנה של בנימין, שנקרא "בין כתפיו שכן", ונקרא "בן אוני", כי בנימין לקח נשמתה של רחל, לכן בנימין מלשון בנין מלשון בינה, והוא גילוי של גרון, אבחנה אשה. ו'בינה יתירה ניתנה לנשים', כי גרון וכתפיים הוא צורת אוצר, שהיא צר מלמעלה ורחבה מלמטה. ומצד כך, מקום האשה, מלשון אש ה', עליה נאמר 'אש אוכלת' כאשר 'איש ואשה לא זכו' - זה מתגלה בגרון, מקום האש.

מקום הגרון וכתפיים, שנקרא אוצר, מקום צר מלמעלה ורחב מלמטה. זה תפיסת אשה. כי מאיש לקח הזאת. גילוי האש. כל צורת אש היא רחבה יותר

רכישת ספרי הרב
ספרי אברהם
משלוח ברחבי העולם
03.578.2270
USA 718.871.8652
books2270@gmail.com

כל החומר
שמופיע
בגיליונות
מידי שבוע
יוצא לאור לראשונה

קו ישיר לשמיעת
שיעורי מורנו הרב
שליט"א
ב'קול הלשון'
ישראל 073.295.1245

לקבלת העלון
בדוא"ל
bilvavi231@gmail.com
לקבלת העלון
בפקס 03.548.0529

© כל הזכויות שמורות
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון 052.763.8588
פקס 03.548.0529
bilvavi231@gmail.com

עומק ההבדל בין חמדה דקלוקל לחמדה דקדושה

נסביר את שורשי הדברים ביותר בירור.

הדוגמא הברורה לכך מאד זה נרות חנוכה, שיש דין "לראותם בלבד ולא להשתמש בהם". לראותם בלבד - זה חמדה דקדושה, זה נחמד העץ למראה. להשתמש בהם - זה חמדה פסולה, זה נחמד העץ להשכיל, כאשר אני רוצה להשתמש באותו אור, להכניס אותו בתוכי, ולהשתמש בו בתוכי. זה בעצם חמדה רעה.

מה ההבדל אם אני רק רואה הדבר או אם אני מכניס הדבר לתוכי? יש הבדל עצום ונורא, וזה מגדיר את שורש איסור לא תחמוד, ששורשו ביסוד המים.

בכח של ראייה, אם אדם רואה דבר שהוא למעלה מהשגתו, לדוגמא, אדם שהולך למקום ורואה שמה אור גדול, כגון בימי חנוכה שהוא כולו הארה ומדליקים נרות חנוכה - האור יכול להיות הרבה מעבר ממה שאני צריכה אבל אני משתמש בה לצרכי. אבל אם אני מכניס אותה לתוך תוכי, במילים עמוקות, צמצמתי אותו לתפיסתי שלי.

זה נקרא עץ הדעת. אדם שלומד תורה והוא משיג שהתורה היא אור של הבורא, אור שאין לו סוף - האם אני יכול להנות מאותו אור? התשובה הברורה - כן. אבל אם האדם מצמצם את אותו הארה לתפיסתו שלו, אז הוא מצמצם את כל הדבר לגבולותיו שלו. וזה עומק הפגם של עץ הדעת. "להנות מזיו שכינתו" - הכוונה היא, שאני תופס כל הזמן שכל ההארה מהי - זיו בעלמא. אבל בעצם האור, וקל וחומר בעצם המאור, הוא הרבה מעבר מכל השגה שלי. זה נקרא נחמד העץ למראה.

וא"כ בתמצית זהו עומק ההבדל בין נחמד העץ למראה בין נחמד העץ להשכיל. כאשר אני רואה דבר ואני רואה שהוא למעלה מהשגתי - זה נחמד העץ למראה. אבל כאשר אני מצמצם את הדבר להשגתי ואני מכניס את הדברים לתוך תוכי - זה נחמד העץ להשכיל.

במשל ברור מאד, דבר שהוא מחוצה שלי יכול להיות שהוא דבר גדול ממני. דבר שנכנס אל תוכי - חייב להצטמצם למידותי. מים שנמצאים בחוץ יכולים להיות מים שאין להם סוף, אבל מים שנמצאים בתוך כלי הם הצטמצמו לגבולותיו של הכלי. אחרת, הם לא יכולים לנכנס לתוכו.

כל זמן שמראה תופס את מה שנמצא בחוץ, ואני תופס שהוא מעבר להשגה שלי ומחמת כך אני לא יכניס את הדבר לתוך תוכי, אז אני משיג שזה מעבר להשגה שלי, ואני מקבל ממנו לפי ערכי. אבל אם אדם ח"ו תופס את

הדבר שהוא יכול להצטמצם הדבר להשגתו שלו, בלשון מושאל זה נקרא שהוא מכניס את הדבר לתוך תוכו והוא מצמצם את הדבר לתפיסתו שלו, וזה בעצם שורש הקלקול.

בלשון חז"ל זה נקרא "אהוב למעלה ונחמד למטה". למה לא הפוך - נחמד למעלה ואהוב למטה? בלשון פשוטה, כל בר דעת מבין שזה לא שני דברים שהוא אהוב למעלה ונחמד למטה, אלא שהוא נחמד למטה מכח שהוא אהוב למעלה. כאשר אהבה משתלשלת למטה אילינו - מהי נקראת? זה חמדה דקדושה, שאני תופס שעצם הדבר הוא מעבר להשגתי, ומתגלה רק חלקו שבדבר למטה, כפי ערכי. אהוב למעלה הגדרתה היא - דבר יותר עליון. נחמד למטה - שבדבר עליון השתלשלת למטה באופן מסוים, ואני מגדיר את הדבר כנחמד, דבר שהוא מעבר להשגתי והוא מתגלה רק חלקו אלי. זה נחמד העץ למראה.

חמדה דקדושה ענינה א"כ שאני מביט ורואה דבר מעבר לתפיסתי שלי ולוקח אני חלק ממנו לצרכי, אבל אני מבין שלקחתי רק חלק ממנו בלבד. חמדה דקלוקל ענינה שאני לוקח את הדבר ומצמצמו לתפיסתי.

גילוי החמדה דקדושה של ארץ ישראל

דוגמא ברורה לכך היא ארץ ישראל, שנקרא "ארץ חמדה וטובה", ונקרא ארץ שהתאוו בה אומות העולם. משה רבינו רצה להיכנס לאותו ארץ חמדה - ולא זכה לכך. אבל הוא כן זכה לעלות ולראות את הארץ. בפשטות, הוא רק ראה הארץ ולא נכנס, וזה אמת, אבל מה העומק ההגדרה? הוא רצה להשיג את אותו חמדה, והוא זכה לאותו חמדה במדרגה שנקראת נחמד העץ למראה. וא"כ באמת משה זכה להיכנס לארץ ישראל באותו מקום שנקרא חמדה, אבל באיזה חלק של חמדה? בנחמד העץ למראה.

להיכנס לארץ - זה רק במדרגה שנקראת ארץ הצבי, שההארה מתפשטת כצבי ונמצא שהיא לא מצומצמת כפי מידותי. לזה זכה משה. אבל מי שזכה להיכנס לארץ ישראל רק במדרגת ארץ הצבי - מה נעשה איתו? הארץ מקיאה אותו. כי הוא לוקח את החמדה במדרגת נחמד העץ להשכיל, ואז הארץ מקיאה אותו. משה רבינו זכה לאותו חמדה, אבל באיזה אופן של נחמד? של קודם החטא, "נחמד העץ למראה".

ארץ ישראל היא מקום התיקון של נחמד העץ להשכיל. על אף שאני נכנס לתוכה, אני מצטמצם לגבולות הדבר, ולכן היא נקראת ארץ הצבי. עומק התיקון של ארץ חמדה וטובה היא לא על ידי חמדה של לאחר חטא, שזה חמדה דקדושה שיש צמצום לגבולות

שלי. אבל ארץ ישראל נקראת ארץ החיים, היא שייכת לעץ החיים ולא שייכת לעץ הדעת טוב ורע, וא"כ מהי החמדה שבארץ ישראל? משה רבינו גילה בו את הנחמד העץ למראה. החלק של נחמד העץ להשכיל, שנכנס לתוך - זוהי הגדרת ארץ ישראל שנקראת ארץ הצבי.

זוהי אבחנה של חמדה דקדושה, שהיא חמדת ארץ ישראל.

אבחנה שניה של חמדה [דקדושה] היא התורה, שנקראה חמדה. עומק הדבר, כי התורה נקראת כלי אומנתו של הקב"ה, ואם התורה נקראת כלי, לכאורה זה אור שמצטמצם לכלי ועל זה נאמר "ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים", בבחינת תורה וארץ ישראל, כמו שארץ ישראל נקראת ארץ הצבי, גם התורה נקראה ארץ בבחינת ארוכה מארץ ורחבה מיני ים. ומצד כך התורה נקראת חמדה דקדושה. עד כמה שהכלי מצמצם את האור, זה נחמד העץ להשכיל, עץ הדעת טוב ורע, חמדה דקלוקל.

אופן שלישי של חמדה דקדושה היא הבית מקדש, וחז"ל אומרים שנחמד מכל בית המקדש זה הארון, ואומרים חז"ל מקום הארון אינו מן המידה. וא"כ יכול להיקרא חמדה [דקדושה].

שורש התיקון השלם לחמדה

עוד אופן של חמדה דקדושה, "דניאל איש חמודות". ואומר הילקוט, מדוע הוא נקרא איש חמודות? כי הוא נחמד לבוראו ונחמד לישראל. ונאמר בו "חמודות" שלש פעמים. למה לא היה סגי לכתוב חמודות אצלו שני פעמים, כי הוא נחמד למעלה, לבוראו, והוא נחמד למטה, לבני דורו - שזה שנים? משום שהחמדה מצרף את שניהם וזהו החמדה השלישית. על דרך כלל צריך שיהא "אהוב" למעלה ו"נחמד" למטה וכמו שהובאנו לעיל מחז"ל, אבל מה נאמר בדניאל? שהיה נחמד למעלה ונחמד למטה.

וכאן מתגלה התיקון השלם, שמתגלה שאפשר להיות כלי לחמדה. רק שיש לו לידע שהכלי אינו הסוף.

מה שהבגדים יכולים להלביש גם את עשו ועכשיו גם את יעקב, זה משום שהבגדים, הכלים, מקבלים התרחבות. לא רק שהוא גזל ממנו, אלא הרחיב את תפיסת הכלים, וזה הפך את ה"חמודות" של "נחמד העץ להשכיל" [חמדה דקלוקל] ל"נחמד העץ למראה" [חמדה דתיקון], וכאן גופא נקודת התיקון.

(המשך השיעור בגיליון הבא)

פרק יב' אש דרוח

הקלוקל

לב' קבוצות, בני הגבירה היו שווים ליוסף, "כמהו במעלה ובכבוד", וזהו קנאה במי שמתחילה היו שווים ואחד נתעלה, ובני השפחות מתחילה לא היו שווים לו, אולם יוסף נתעלה עליו הרבה מהם, ולכך חל בהם קנאה.

ויש שנתעלה בפרט אחד ועל פרט זה חל הקנאה, ויש שנתעלה כולו למעלה, וכמו שביאר הרבינו בחיי (שם לב, יא) וז"ל: מתחילה לא היו מקנאים בו מפני יתרון מעלה שהיה לו עליהם, רק מפני קנאת אהבת האב שהיה אוהב אותו יותר מהם, ולמה יקנאו בו והם גדולים ממנו, והוא נער בן י"ז שנה, ואין אדם מקנא בחבירו אלא בכיוצא בו ושווה לו (אכן כל קנאתם קנאה פרטית "שאותו אהב אביהם וכל אחיו") אבל עתה אחרי שסיפר חלומותיו, והם חכמים מחוכמים בפתרונם, ראו כי הוא מעותד למלוך, והתלבשו קנאה בזה, עכ"ל.

עו, ג) אל תקנא בעושי עוולה (שם, לז, א) ויקנאו בו אחיו וכל דומיהן, ע"כ.

והנה קנאה זו נחלקת לשניים: א. במי שתחלה היו שווים ואחד עלה יותר מהאחר.

ב. כשמתחילה היו שווים, והעליון מתחלה נתעלה הרבה יותר מאחרים. וחלוקה זו נתבארה במזרחי (וישב, לז, ב) וז"ל: ואף אם תמצא לומר שהקנאה אינה נופלת רק לבני הגבירה, שהם כמוהו במעלה ובכבוד, ולא לבני השפחות, מכל מקום בענין החלומות כלם שווים הם, דמסתמא לא היו רוצים שימלוך עליהם ויהיו משתחוים לו, וכתוב "ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם..." וישנאו אותו" וכתוב בתריה "ויקנאו בו אחיו" וסתם אחיו כולל כל האחים, עכ"ל.

והרי שכל האחים קנאו ביוסף (וצ"ע אם אף בנימין), אולם נחלקו

אש - גאוה, נמצא למעלה. רוח - עצם התנועה מתתא לעילא. מים - תאוה - קנאה.

וכתיב (בראשית, לז, י): ויקנאו בו אחיו, והיינו שקינאו בו מפני שהיה נראה תחילה שווה להם ועתה מתנועע ועולה למעלה, כמ"ש (שם, ח): ויאמרו לו אחיו המלך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו.

ואיתא במדרש שכל טוב (וישב, לז, יא): ויקנאו בו אחיו - כל קנאה הסמוכה ללמ"ד לשון חיבה, כגון אשר קנא לאלהיו (במדבר, כה, יט), קנא קנאתי לה' צבאות (מלכים, א, יט, י) וכל דומיהן. ואם יאמר לך אדם, ויקנאו למשה במחנה (תהילים, קו, טז), יש להשיב, כי שם אותה קנאה של חיבה שהיו מחבבין את הכהונה, שנאמר ובקשתם גם כהונה (במדבר, טז, י). וכל קנאה הסמוכה לבי"ת, הרי היא "לשון תחרות", כגון, כי קנאתי בהוללים (תהילים,

התיקון

דהיא קנאה המותרת וכמו שאמר הכתוב (משלי כג יב) אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה'.

להגיע אליה, והבן. ועיין בית הלוי (שם, לב, יא) שנראה שכך ביאר את קנאתם, שהיה קנאה דתיקון וז"ל: בחלום השני שמורה על יתרונו ברוחניות לא נאמר בו שנאה כי לא שייך בזה שנאה רק קנאה על יתרונו עליהם

ותיקון קנאה רעה זו, להפוך קנאה זו לקנאה דתיקון, בבחינת 'קנאת סופרים תרבה חכמה', אולם אין הכוונה שגם הם יהיו מלכים בפועל וכדו', אלא להגיע למדרגת מלוכה, ולשם כך נצרך הפשטה של הלבוש החיצוני, וגילוי המדרגה הפנימית, שיכול

דודים, מנחם היה הראשון שמצא את בת זוגו כשהוא משתדך עם בת למשפחת פינקלשטין, כעבור שלושה חודשים מארוסיו ארז מנחם את מטלטליו ונפרד מחבריו ובפרט מחברו הטוב מוישה, כשהוא חוזר חזרה לעיר מולדתו - ירושלים עיר הקודש, שם הוא קבע את מושבו כמו כל שאר בני גילו שנישאו באותה העת, בשכונת רמות שהייתה באותה העת שכונה צעירה באופן יחסי, שם מחירי הדירות היו יחסית סבירים והגיוניים.

אם בטוחים היו השניים כי דרכיהם נפרדו, הרי שהם טעו במחשבתם, עוד נכוננו להם שנים רבות יחדיו. כעבור חצי שנה בא מוישה גם הוא בברית האירוסים עם בת למשפחת שינדלר, וגם הוא תוך זמן קצר מצא את עצמו קובע את מקומו בשכונת רמות ברחוב הסמוך לביתו של חברו הטוב משכבר הימים הלא הוא מנחם.

היה זה די ברור שהחברותא מימי נעוריהם תמשיך ותתחדש, ואכן זמן קצר לאחר החתונה קבעו השניים יחד חברותא ללימוד משתוף בימי שישי שבת, כשהם עולים ומתעלים יחדיו בידיעת והבנת התורה.

כעבור תקופה קצרה הקשר ביניהם הלך והתחזק, היה זה כאשר שניהם עברו ללמוד יחדיו בכולל הגדול של ר' מתס' זלבינסקי, היה זה כולל ענק של כמאתיים אברכים עם מגוון חברות שונות, שם קיוו השניים למצוא את האווירה המוכרת מימי הישיבה, וכך הזדמנו שניהם לפונדק אחד כשבאופן טבעי החברותא הוותיקה חזרה וקמה לתחייה.

"איש" בשורה אנוכי היום, ולא בשורה אחת אלא שתי בשורות, פנה ר' מנחם לר' מוישה כדרכו בלשון חידה ומליצה. היה זה מיד לאחר תפילת מנחה, האמת תאמר שהמילים עמדו על לשונו כבר מתחילת סדר א' כשהם כמעט פורצים החוצה, אולם לא איש כר' מנחם יניח לעצמו לקלקל את השטייגען של סדר א', כך שהוא הקפיד להתאפק ולשמור את הדברים עמוק בלבו עד לאחר תפילת מנחה שלאחר סדר א'.

"מה" הבשורה או יותר נכון מהם הבשורות?", השיב ר' מוישה חזרה בסקרנות כשהוא מנסה להתחקות אחר לשונו והלך מחשבותיו של ר' מנחם.

"בשורה" אחת היא בשורה טובה ובשורה אחת אפשר לומר שהיא רעה, מה אתה מעדיף לשמוע הראשון?" המשיך ר' מנחם למתוח את מילותיו כשהוא ממשיך להשתמש בכוח הלשון.

"נו" ר' מוישה שנבוכך מעט מדבריו של ר' מנחם, כחכם בלשונו והשיב חזרה כשגם הוא מנסה להשתמש בחידות ומשלים: הלא אמרו מברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, ואם כך אמור תחילה את הבשורה הטובה בכדי שאדע אחר כך לברך על הבשורה הרעה כמו שאני מברך על הטובה.

"זכות" גדולה היא לנו להתכבד בהשתתפותו של ראש כולל שבת כהלכתה העומד תחת מוסדות לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, ממנו נזכה לשמוע כיצד נוכל להשתמש בכל מה שלמדנו בשנה וחצי האחרונים, באופן של הלכה למעשה ממש תוך לימוד עניינים פרקטיים ומעשיים... תזמורת בבקשה

"ל'..." פל פל פב פב, אי אי אי אי... ל'... ל'... ימים על ימי מלך תוסיף..... ל'!

אברך צעיר כבן ארבעים נכנס מהדלת הצדדית לתוך האולם, התנועות הכל כך מוכרות גרמו לר' מוישה להתאמץ ולנסות לזהות את האיש, אך ללא הועיל, הדמות הייתה כל כך מוכרת... אבל מניין...?

אפשר לומר שהם התחילו את החיים במסלול כמעט שווה, אמנם האחד היה בני ברק ליטאי במקור והשני היה ירושלמי חסידי מלידה, אבל עדיין, אפשר לומר שברעיון הם צעדו פחות או יותר באותו המסלול, בזמן שהוא מוישה שיחק והשתובב עם חבריו בחיידר תשב"ר, כנראה שגם מנחם שיחק באותם משחקים בחצר תלמוד-תורה חכמת התורה, וכשהוא ניסה את מזלו לקלוע את הגוגואים לחור הקטן, ניתן לשער שמנחם השתעשע בתחרות א'ז'ואים. בקיצע'ר חייהם התנהלו כנראה פחות או יותר על אותו מסלול, מסלול שכיוונו לעלות ולהתעלות בתורה, כל ההבדל היה המיקום, מנחם דניבסקי גדל בירושלים ומוישה גראנט גדל בבני ברק.

בהמשך מוישה עלה לישיבת פנוביץ' לצעירים, ובאותו הזמן מנחם עלה לישיבת קול תורה, כעבור כשנתיים ומחצה בזמן ששניהם עמדו בגיל העשרה בו רבים בוחרים ומחליטים מה הם רוצים בחיים, בחירתם הייתה שווה, הן מוישה והן מנחם בחרו להשקיע את חייהם בתורה, לדעת ש"ס, להשקיע בעיון, לדקדק בהלכה וכו', כך מצאו השניים את עצמם כעבור כמחצית השנה בישיבת פנוביץ' המעטירה בעיר התורה בני ברק, מוישה כוותיק ורגיל ומנחם שקיבל על עצמו עול תורה ועזב את ביתו למען לימוד התורה.

התקופה הראשונית בישיבה עבור שניהם ובפרט עבור מנחם שהגיע מעיר אחרת, הייתה תקופת ההסתגלות, מקום חדש, חברים חדשים, צורת לימוד חדשה, שעות חדשות ועוד ועוד.

תקופת ההסתגלות בישיבה הינה גם התקופה בה כל אחד מחפש חברותות מתאימות וחברים בסגנון משלו, כך שלאחר תקופה מצאו השניים את עצמם מתיידדים זה עם זה, בין מוישה למנחם הייתה יחסית התאמה שווה, הן בסגנון והן בראש הלימודי ובהעמדת הסוגיות, כך שהחברותא שבאה בעקבות ידידותם הייתה אך טבעית, השנים קבעו לימוד משותף לסדר א', היה זה לימוד שהמשיך והתמיד קרוב לשש שנים.

המקום בו לכאורה נפרדו דרכיהם היה בהגיע עת

וכמובן שבאופן טבעי הגלגל המשיך לגלגל את עצמו, השיח הנרחב בלימוד עזר לר' מנחם להכיר את הסוגיות הן בהיקפם והן בעומקם מה שבאופן טבעי גרם לעודד ועוד הרבים לבוא ולשתף אותו בשאלותיהם ובידיעותיהם וכך אט אט קנה ר' מנחם לעצמו שם של אברך ת"ח בין אברכי הכולל, וכך המשיך לו הגלגל להתגלגל כשר' מנחם הולך ופורח ומתפתח בכולל החדש.

השינוי הדרמטי אירע כעבור כמחצית השנה, היה זה בתחילת זמן חורף. ערב אחד קיבל ר' מנחם טלפון ממספר חוץ. הוא הרים את הטלפון כשבמחשבתו חולפים רעיונות שונים על זהותו של המתקשר, להפתעתו של ר' מנחם מי שהציג את עצמו מהצד השני של הפומית היה לא פחות מנשיא הכוללים "לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא" - רשת לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא הייתה רשת כוללים גדולה שהחזיקה בלמעלה מעשרה כוללים רציניים בהם למדו סוגיות שונות כשהמשותף ביניהם היה צורת הלימוד, בכל הכוללים למדו כל סוגיא מרישא ועד גמירא - מלימוד הסוגיות בעיון ועד ההלכה למעשה ממש, תוך ירידה לנישוא המעשיות של חיי היום יום.

"ערב טוב כבוד הרבי" נשמע קול כבד במבטא אמריקאי חריף, "יש לכם אולי כמה דקות להקדיש לי?"

"כן כן" השיב ר' מנחם.

"אהם" אה אה מדבר כאן נשיא רשת הכוללים "לאסוקי שמעתתא", אני יכול להיות מאמין בעצמי ששמעתם על רשת הכוללים, ואם לא אני אסביר ואומר לכם במה מדובר", הוא עצר לרגע והמתין לשמוע את התגובה

"כן כן" אני חושב ששמעת, לא זוכר בדיוק מה, אם אני מבין נכון כנראה שאלו הם כוללים של הלכה" הוא הגיב באיפוק כשהוא מנסה לרחרח ולהבין האם מדובר כאן בעוד תרומה כשמי שמציג את עצמו כנשיא המוסדות אינו אלא מזכיר זוטר במקרה הטוב ובמקרה הפחות טוב אינו אלא תקליט אלקטרוני שכביכול ממתיך לתשובתו ובעוד רגע יחל להפריח הבטחות ידועות על רבנים, ברכות, תפילות וסגולות

"כן כן" בדיוק כך, ולכן התקשרתי דווקא אליך שמעתי עליך רבי מנחם..." המשיך קול מעבר לקו.

'טוב' אם הוא נוקב בשמי המלא כנראה זה אמיתי, הרהר ר' מנחם לעצמו והמשיך להקשיב בכבוד ראש תוך שהוא מנסה לשחזר את המילים שפספס.

"..." הרבה מאד על הבנה עמוקה בהלכה ובפרט בהלכות שבת, והייתי רוצה להציע לך להיות ראש כולל אצלנו באחד מהכוללים החדשים שאנחנו רוצים לפתוח בעוד כחצי שנה, שם יעסקו בלימוד הלכות שבת באופן של "לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא".

ר' מנחם היה מופתע מההצעה, המחשבות החלו להתערבל במוחו - 'ראש כולל, לא כאן בארץ אלא בחו"ל, לעזוב את הארץ...', נשיא המוסדות לא נתן לו לחשוב

"אכן" אתה צודק בדברייך כשעסקינן באותו אדם שיש לו בשורה טובה ורעה, אולם מה קורה כאשר הבשורה הרעה שייכת לאדם אחד והבשורה הטובה שייכת לאדם אחר?" המשיך ר' מנחם והקשה במנגינה למדנית.

"טוב" אין לי כבר כוח למשחקים האלו, תאמר מה שאתה רוצה כבר וזהו" קוצר הרוח יחד עם הבעת הסקרנות גרמו לר' מנחם לנסות לחתוך ישר לענין המדובר.

"אז ככה" הבשורה הטובה היא שבעוד כחודש וחצי, כלומר מהזמן הבא, הסדר א' שלי עתיד להשתנות, הציעו לי לשמש כמשיב בכולל הלכה של ר' יענק'ב אקשטיין, וכפי הנראה הכיוון שלי הוא לקבל את ההצעה".

"או" אני ממש שמח בשבילך", השיב ר' מוישה בלבביות, כמובן שחבל לי להפסיד את הלימוד המשותף איתך, אבל אם עבורך זה טוב מה טוב, אולי גם ננסה לחפש זמן אחר אולי בששי שבת או משהוא כזה בשביל להמשיך ללמוד יחד. רגע אבל מהי הבשורה הרעה ולמי היא שייכת?" המשיך ר' מוישה לתמוה.

"אה" כמובן הבשורה הרעה היא עבורך, כי כעת אתה צריך לחפש חברותא אחר לזמן הבא, האמת שחשבת שתיקח את זה יותר קשה אני רואה שאתה די בסדר עם הסיפור" השיב ר' מנחם שנית.

"חלילה!" נזעק ר' מוישה, "אני ממש מצטער שאני לא יכול להמשיך ללמוד אתך בחברותא, פשוט אני שמח בשבילך, אם זה יותר מתאים לך וזה מה שטוב בשבילך ולא משנה למה, אם זה עניין של יותר שטייגען או הרבצת תיירה או סתם פרנסה, זה לא משנה, מה שלא יהיה, אם זה יותר טוב לך אני רק שמח בשמחתך".

השיחה הקצרה הסתיימה כשאחד מהם אינו משער שהמעבר של ר' מנחם לכהן כמשיב בכולל הקטן, הינו רק פתח לתהפוכות חיים.

זמן קיץ החל, ר' מוישה המשיך בכולל של ר' מתס' לבדו כשמן הסתם ניתן לשער כי הוא מצא חברותא מתאים פחות או יותר לסדר א', אולם עבור ר' מנחם היה זה רק הפתיח לשינויים אותם עתיד היה לעבור בשנים הקרובות.

תוך זמן קצר נכנס ר' מנחם חזק מאד לכולל כשהוא מתברג פנימה פנימה בין האברכים ומתחבר לראש הכולל. חן מיוחד היה לו לר' מנחם, חן לו זכה בחסד וברחמים מהבורא יתברך, ואת החן הזה הוא ידע לנצל לדברים טובים, כל האברכים נהנו תמיד לשוחח עמו בלימוד, הן על קושיות ספציפיות בסוגיא והן סתם לשבת ולפטפט עמו בפטפוטי דאורייתא על הסוגיות הנלמדות, וכך תוך זמן קצר הפך ר' מנחם לאחד מהאברכים הפופולאריים ביותר בכולל. אם בתחילה כאשר נכנס ר' מנחם לכולל הוא כיהן רק כעוד משיב, בתוך תקופה קצרה המציאות השתנתה לחלוטין, ר' מנחם נהפך להיות הכתובת הראשונה לכל קושיא, לכל ספק הלכתי חדש שהתעורר, לכל שאלה חדשה בהלכות שבת שהתחדשה בתקופה האחרונה,

מנחם בארצות הברית. העלייה הרוחנית היותה אבן משקל כבדה בהכרעתו של הרבי, כשהוא נכנס בקודש פנימה אל הרבי ופרס בפניו את כל הצדדים, חקר אותו הרבי ודרש הדק היטב היטב לגבי תוכניותיו לעתיד ושיאיו האישיות, כשלבסוף הכריע הרבי ואמר: אין ספק מוציא מידי וודאי - עלייתך הרוחנית שם בהיותך משמש כראש כולל כפי הנראה תהיה ברורה וודאית הרבה יותר מלהמשיך בתפקיד של משיב כאן בכולל בארץ, ובאשר לשאר הצדדים, הלא אמרו חז"ל 'אין אדם לומד תורה אלא במקום שליבו חפץ', ואם זה מה שאתה חפץ עליך ללכת על זה עד הסוף.

ואכן הרבי צדק, בתוך תקופה קצרה מצא ר' מנחם את עצמו כמרבץ תורה גדול ושמו אף יצא למרחקים כבקי ומבין בהלכות שבת, הן בהלכות ובדינים והן החלקים הפרקטיים והמעשיים.

לערב הזה חיכה ר' מוישה כבר הרבה זמן, לא שהוא היה מהמבינים הגדולים במוזיקה וזמרים וק"ו שהוא לא התעניין כ"כ בטעמו של הסטייק היוקרתי של הקיטרינג המפורסם מבית "סטייליש", ר' מוישה לא היה שקוע בדברים מעין אלו, ראשו ורובו היו טמונים עמוק עמוק בתוככי הסוגיות ובנבכי המפרשים והפוסקים, עבור ר' מוישה הערב הזה היווה אות של סיום וסיכום של עמל נורא במשך שנה וחצי ברציפות, במהלך השנה וחצי האחרונים השקיע ר' מוישה את כל כוחו בלימוד הלכות שבת החל מלימוד סוגיות הגמרא ועד המסקנות אליבא דהילכתא, באותם חודשים הוא נכנס עמוק עמוק לסוגיות הגמרא תוך שהוא משיל מעצמו את כל עניני העולם הזה ואין לו בעולמו כי אם הלכות שבת, אם לרגע היינו בודקים את מוחו באותם ימים, כל שהיינו מוצאים היה אך ורק מושגים מתוך הלכות שבת - קלי הבישול בכלי שלישי, שרייתו זהו כיבוסו בדרך לכלוך, דיני רשות הרבים ורשות היחיד, ועוד ועוד. כעת חש ר' מוישה שהגיע הרגע בו אפשר להצביע ולומר כי אכן הוא עמד בהצלחה בהשקעתו הגדולה בכל השנה האחרונה, עבור ר' מוישה כנס זה היווה אות סיום ותעודת הערכה על כל ההשקעה הגדולה, ועל כן לא פלא היה לראות את ר' מוישה מסתובב באולם רחב הידים בפנים עליזות ושמחות.

עלול קצר בפרוספקט התכנייה המעוצבת בה הופיעו סדרי הערב, הכניס את ר' מוישה עוד יותר לעניינים. תוכניות הערב עליהם עבדו מארגני הכינוס, היו מרתקות ומגוונות. הערב היה עתיד להיפתח עם דרשתו המרתקת של ר' קלמן טשינסקי מו"ץ ידוע בקהילה חסידית מפורסמת, לאחר מכן עתיד היה לדבר ר' אייל גורביץ ולספר את סיפור הצלתו הפלאי מהשבי בזכות שמירת השבת. בהמשך הערב היו עתידים להשתתף מספר רבנים מפורסמים כשבאותו מעמד גם היה עתיד להקראות מכתבם של גדולי הרבנים בו הם מחזקים את ידיהם של האברכים החשובים שזכו להיבחן על הלכות שבת. לאחר מכן היה עתיד להתקיים זיץ סוחף - כמובן בסגנון שבתי יהודי, יחד עם שירת שירי השבת המוכרים, בהשתתפות

לרגע ומיד המשיך בדבריו: "עשינו ברור רציני עליך רבי מנחם, ונראה לנו שאתה מתאים לתפקיד, גם ברירנו ושמענו שאתה משלנו, הורים שלך עלו מארצות הברית וגם שמענו שאתה יודע אינגליש, כך שבטח תוכל להבוא כאן אצלנו ללמד תייר"ה, וגם שמענו שאתה בקיא בהלכה ובפרט בהלכות פרקטי, במכשירים שונים, במקרים שהתחדשו בדורות האחרונים, ובכלל בכל הנושאים שיש בהם קשר בעיקר להלכה למעשה.

אז כך, למעשה" המשיך נשיא הכוללים לטוות את תוכניותיו, "כעת אנחנו מחפשים יהודי ת"ח בדיוק כמוך ובשביל זה אנחנו מוכנים כמובן לשלם הרבה, אני יודע שזה לא פשוט לעזוב את הארץ עם המשפחה, הילדים, מקום חדש וכו', אבל תעשה את החשבון שלך, הסכום - הגלאט אותו תקבל מידי חודש הינו הרבה כסף, מה שיעזור לך מאד בחיים בעוד כמה שנים להכניס ילדיך לחופה בכבוד ובתופים ומחולות, ומה גם שאתה לא מתחייב לעבור לכאן לכל החיים, המינימום שאנחנו דורשים זה חמשה שנים ואז תחליט שוב אם אתה להיות נהנה כאן, אתה נשאר כאן אצלנו וממשיך להרביץ התורה, ואם לא נוח וטוב לך כאן בארץ נכר אתה לוקח הדברים שלך ותחזור לארץ ישראל".

שקט השתרר לרגע בין הצדדים כשנשיא הכולל מוודא שאכן ר' מנחם שומע כל מילה מדבריו, ומיד הוא המשיך ואמר: "כמובן אני לא מצפה שאתה עונה לי מיד עכשיו, קח את הזמן שלך ותהיה חושב על זה ברוגע ובשלוות נפש, החלטות כזה מחליטים רק ברוגע וביישוב דעת, תבדוק את עצמך, תעשה את כל החשבונות, איפה הילדים לומדים, היכן האשה מקבלת גלאט ועובדת, וכל שאר העניינים מסביב, קח את המספר שלי ותשמור אותו אצלך, תחשוב על זה בנחת ותעדכן אותי בעוד שיעברו כמה שבועות".

השיחה הסתיימה לאחר שר' מנחם נתן את הסכמתו לחשוב על ההצעה ולהשיב תשובה בעוד מספר שבועות.

ואכן ההצעה הייתה הצעה מאד מפתה אולם מאידך מורכבת. ר' מנחם כדרכו בקודש לא הכריע בדברים מעין אלו לבדו, אלא פנה להתייעץ עם האדמו"ר של החסידות עליה נמנה, עמו היה רגיל להתייעץ פעמים רבות בכל פעם שנקרתה לפניו שאלה מורכבת הדורשת הכרעה שאחריות בקרבה.

לא נכניס את הקוראים היקרים על כלל הצדדים שעמדו בפני ר' מנחם, אולם לבסוף לאחר התייעצות ארוכה עם הרבי ניתנה ההכרעה הברורה לר' מנחם לגלות לחוץ לארץ על מנת להרביץ תורה. וכך מיד לאחר חג הפסח ארז ר' מנחם את מטלטליו ועלה יחד עם משפחתו על טיסה היישר אל מדינת ניו-יורק שבארצות הברית.

כנראה שר' מנחם לא טעה כאשר החליט להתייעץ עם הרבי, והרבי גם הוא לא טעה בהכרעתו הברורה לעזוב את הארץ למען הרבצת התורה, הדברים לא אמורים ביחס לכסף אותו קיבל ר' מנחם מידי חודש, אלא ביחס לשטייגען הגדול ולפריחתו הרוחנית האישית של ר'

שעמד על השולחן לצידו ורק כעבור מספר רגעים הוא התאושש והחל לסדר לעצמו את מחשבותיו, 'ברור שזה הוא, זה בדיוק הפסיעות העדינות והמוכרות, ידעתי שהוא טס לחו"ל להיות ראש כולל, או בעצם יותר נכון כבר כאן בארץ הוא היה סוג של משיב, אח"כ הציעו לו משרה בחו"ל, אז חשבתי שזה בעיקר פרנסה כנראה שמדובר היה על משהו יותר רציני, הרי השם שלו היום מאד מאד מוכר, יש כמה וכמה כשרויות על מכשירים לשבת שעומדים תחתיו או נוהגים לפי דעתו והכרעותיו, אז מה הוא באמת כזה רציני, איך יתכן שפעם למנו בחברותא משותפת וכעת הוא במזרח כאן ואיזה כבוד הוא מקבל'.

המחשבות גרמו לר' מוישה לכאב ראש, הוא לא התכוון לרגע חלילה לקנא, תמיד הוא שמח בשמחתם של חבריו גם אם הצליחו יותר, אולם כעת הוא הרגיש שיצר הקנאה חודר ללבבו, המחשבות המשיכו להטריד את מנוחתו הלך ושוב, אפשר לומר שבמהלך כל הדרשה הוא כמעט ולא הקשיב, עיניו בחנו שוב ושוב את תנועותיו העדינות כשהוא מקשיב לקול הכל כך מוכר שהחזיר אותו אחורה מספר שנים לזמן בו למדו יחד בחברותא על ספסלי העץ המתפוררים בכולל של ר' מתס', זה היה כל כך מרגש אולם מאידך כל כך כואב...!

הערב המיוחד הסתיים, ניתן לשער כי כותרות עיתוני יום המחרת שנכתבו עוד בטרם התחיל הכנס, בישרו על התחושה המרוממת בה יצאו האברכים המופלגים מהאולם יחד עם השאיפות לזכות להורות הלכה בישראל, סביר להניח כי דווקא הפעם כתבי העיתון די צדקו בהשערותם, אכן היה זה ערב מוצלח וכפי הנראה רוב רובם של האברכים יצאו משם בתחושה מרוממת, אולם ר' מוישה לא היה ביניהם, עבור ר' מוישה הערב הזה היה רק ההתחלה של חיבוטי הנפש, אותו הלילה היה עבורו לילה לבן שהוא שחור, לילה בו ניסה שוב ושוב להירדם ללא הצלחה כשכל העת חוזרים וצפים במוחו מצד אחד תמונות שונות מהערב, ומנגד, מהצד השני עולים וצפים גם זיכרונות ישנים של החברותא המשותפת, וכשהזיכרונות הישנים נפגשים בתמונות מהערב האחרון, ליבו של ר' מוישה היה צונח בקרבו, כשהמחשבות מטרידות אותו שוב ושוב, 'מה קורה כאן? למה הוא הגיע כל כך רחוק ואני לא???'

מחשבה מגלגלת מחשבה ומרגע לרגע קלט ר' מוישה שמה שכעת מפריע לו זה בעיקר הקנאה שאוכלת את ליבו, איך יתכן שהוא שכל כך משתדל ללמוד לשמה ודווקא הוא כעת מקנא כל כך בר' מנחם, האם לימוד הלשמה בו היה בטוח כל כך אינו אלא טעות, האם אכן כל חייו מה שהוא מחפש זה כבוד וכבוד.

"ברור שלא!" ההכרעה נפלה, היה זה בעוד ערב נוסף בו יצא ר' מוישה לסיבוב על מנת להרגיע את מחשבותיו, אולם הפעם הוא הצליח להגיע להכרעה הברורה, הוא

1 הקנאה שר' מוישה מקנא בר' מנחם הינה קנאה של מי שמקנא במי שהיה שווה לו והצליח לפתע יותר ממנו, עלייתו של ר' מנחם לגדולה גורמת לר' מוישה לקנא בו מחמת שבעבר שניהם היו במצב שווה וכעת ר' מנחם עלה והתעלה.

התזמורת המורחבת של מקהלת "זמרו", ולבסוף, גולת הכותרת הייתה, שו"ת שאלות ותשובות עם ראש-כולל שבת כהלכתה שעל ידי מוסדות לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, אשר בא במיוחד מארצות הברית להשתתף בערב המיוחד.

ר' מוישה עלעל בפרוספקט התכנייה המעוצב כשלרגע הוא לא חושב על ההפתעה המצפה לו.

הערב עבר בנעימים, ר' מוישה נהנה מכל רגע, השעה הייתה כבר שעת לילה מאוחרת כאשר אקורד סיום הזיץ המיוחד נשמע על ידי האורגניסט, המנחה תפס חזרה שוב את מקומו בראש כשהוא מנסה להתגבר על קולות המשתתפים:

"זכות גדולה היא לנו להתכבד בהשתתפותו של ראש כולל שבת כהלכתה הכולל אשר תחת מוסדות לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, ממנו נזכה לשמוע כיצד נוכל להשתמש בכל מה שלמדנו בשנה וחצי האחרונים, באופן של הלכה למעשה ממש תוך לימוד עניינים פרקטיים ומעשיים... תזמורת בבקשה".

'...פל פל פב פב פב, איא אי אי אי... פל... פל... ימים על ימי מלך תוסיף,..... פל'.

הדלת בצד הבמה נפתחה ומשם הגיח אברך בערך בגיל בינה, הוא התקרב לעבר הבמה בצעדים מדודים איטיים ובטוחים, עבור ר' מוישה התנועה הייתה מוכרת במיוחד, אולם גם כעבור רגעים של מחשבה, לא הצליח ר' מוישה לעלות במוחו מי ומה מזכירים לו תנועות אלו, הוא ניסה שוב לאמץ את מוחו אך ללא הצלחה, התנועות העדינות וההליכה הבטוחה העלו לו תחושות חיוביות מזמנים נעימים רגועים ונחמדים, אולם ללא הועיל, כל השערה לא הובילה לתוצאה הנכונה, הוא לא יכל להשקיע בכך יותר מידי מחשבות משום שקולו הגבוה של המנחה חדר לבין מחשבותיו והפריע לריכוזו.

"ועתה נזכה לשמוע דברים מרתקים מפיו של הגאון ראש כולל שבת כהלכתה הגאון ר' מנחם דניבסקי...." טראח! בום! בבת אחת נפל לו האסימון הוא היה בהלם, חבירו הטוב ר' מנחם החברותא הוותיק איתו למד במשך למעלה מעשור, הוא ראש הכולל המפורסם בארצות הברית.

'אז מה זה הוא הראש כולל החשוב והמוכר כל כך בכל רחבי העולם זה ששמו מופיע על החותמת של המכשירים הכשרים לשבת - איך הוא אף פעם לא קישר בין החותמת המוכרת לחברותא הוותיק - רגע בעצם פעם היינו חברותא יחד - איך הוא הגיע לשם - הוא באמת כזה תלמיד חכם - רגע מי אמר שזה הוא אולי אני סתם מתבלבל - תמיד אני הייתי קצת יותר משופשף - בעצם הוא כן היה קצת יותר ישר - בטוח זה הוא - זה הרי זה בול ההליכה שלו לכן זה היה לי כל כך מוכר....'

בולמוס המחשבות ששטפו את מוחו יצרו לו סחרחורת קלה שגרמה לו לרגע לשיתוק, הוא לגם מבקבוק המים

כך כך הרבה חומר, ואתה סיפרת שיש לך איזה שהיא שיטה לזכור את מה שלומדים על ידי סיכום תמציתי וחזרה מסודרת לפי ימים ולפי זמנים, נכון?", נפתלי עצר לרגע והמתין לאישורו של ר' מוישה.

"כן", השיב ר' מוישה כשהוא מהנהן בראשו לעצמו, "האמת היא" הוסיף ר' מוישה, "אני יכול לומר לך שלדעתי זו שיטה ממש מוצלחת, רק לפני שבועיים זכיתי לקבל את התוצאות של המבחן וברוך ה' ממש הצלחתי, ולא רק אני, גם החברותא שלי בכולל ועוד כמה אברכים שהצעתי להם לחזור בשיטה הזאת, הם התקשרו אלי אחרי המבחן ואמרו שהמבחן הלך להם ממש בקלות ברוך ה', הם גם אמרו לי שהם הציעו את השיטה הזאת לעוד אברכים בכולל אחר שגם עברו מבחן קשה וגם הם ברוך ה' ממש הצליחו, אז כך הרעיון ממש פשוט, מדובר על סיכום של הסוגיא בצורה של סידור שורשי השיטות, לאחר מכן סידור הפרטים שיוצאים מכל שיטה ולאחר מכן פרטי הפרטים ואז חוזרים ומקשרים את כל הפרטים לכל שיטה ושיטה, וזאת כמובן מלבד הצורה הנפלאה של החזרות שבניה..." ר' מוישה המשיך להרצות את השיטה שלו בהתלהבות.

"כן" לא משנה כרגע כל הפרטים, נפתלי ניסה לעצור אותו בשטף דבריו.

"טוב", אז מה אתה רוצה כעת?" ר' מוישה עצר את דבריו וחזר חזרה לדבריו הראשונים של נפתלי כשהוא מנסה להבין להיכן הוא חותר.

"אז" כך, האמת היא, המשיך נפתלי להסביר להיכן הוא חותר, "דומני שלא הספקתי לספר לך מה אני עושה בחיים, אז כעת זו ההזדמנות, בס"ד אני כהיום עומד בראש המכון הידוע "ילד שעשועים", עד היום המכון שלנו התעסק בקידום ילדים ובמיוחד בחלק של זיכרון הלימוד, כעת הוחלט להרחיב את פעילות המכון ולהתקדם הלאה גם לעזרה לימודית למבוגרים, כששוב הכיוון הוא להשקיע בהתחלה בעיקר בשיטות שונות לזיכרון והפעם בשיטות התואמות יותר למבוגרים, הכיוון הכללי שלנו לא להשתמש רק בשיטה בה השתמשנו עד היום, כיון שכל התנהלות בשיטה הזאת מתאימה בעיקר לילדים, מדובר על תרגילים יחד עם מורה מקדם, יחד עם סימנים ועוד כמה וכמה דברים שפחות מתאימים למבוגרים ובטח פחות יועילו להם, כרגע מה שאנחנו עושים זה שאנחנו אוספים שיטות שונות לזיכרון ובודקים מהם השיטות הטובות ביותר על מנת להתחיל להשתמש בהם, אני לא יכול להתחייב לך שהשיטה שלך תצליח, אבל יתכן מאוד שיש לה עתיד, וגם אם לא כשיטה מנצחת, לפחות כתוספת וכשיטה שתועיל לחלק מהאנשים זה בוודאי יכול להיות".

"נני" אבל מה זה אומר כרגע למעיי'שה", ניסה ר' מוישה להבין.

"רגע", עדיין לא סיימתי" הצטדק נפתלי, "אז כך, העניין הוא כזה, כרגע אנחנו רוצים דבר ראשון להוציא ספר שמאגד בתוכו שיטות כלליות לזיכרון, הספר לא עתיד

אכן לומד תורה לשמה, ומה שקורה כעת זו מעידה חד פעמית, לרגע הפריע לו המעמד הרם אליו הגיע חבריו הטוב, אולם ברור שלא זה מה שמעניין אותו תמיד, ברור לו שמעניין אותו השטייגער' והזיכוי הרבים של ר' מנחם ולא הכבוד, אולם מה שאירע בשבוע האחרון מצריך אכן בדיקה עמוקה מה קורה איתו? למה הוא כל כך מקנא בר' מנחם אז מה עם הוא כל כך הצליח?"

'...ר' שעה בר' מוישה.... ר' שעה בר' מוישה...
'...ר' בני חיי מזוני... ר' מוישה...'

המנגינה של הפלאפון המצלצל בכיסו של ר' מוישה הקפיצו אותו במקומו וקטעו את מחשבותיו, הוא לא ציפה כעת לשום לשיחת טלפון, תמיד הוא היה מעביר את הטלפון מרטט לשקט בזמן שהוא היה יוצא לסיבוב היומי הקצרצר, הוא ידע שרק כך הוא באמת יוכל להתאוורר ולהגיע לשלוות הנפש המיטבית ביותר, כנראה שבטעות במקום להעביר מרטט לשקט הוא העביר את הפלאפון מרטט למצב של צלצול.

הוא אחז את הטלפון בידו ולא התאפק שלא לענות, על הצג היה רשום שמו של חבריו הטוב משחר ילדותו, נפתלי, רק לפני מספר חודשים הם נפגשו באופן מקרי במכירת ילדותו אולם מחמת קוצר הזמן של ערב החג מתקופת ילדותו אולם מחמת קוצר הזמן של ערב החג הם כמעט ולא הספיקו לדבר, בסוף הם נפרדו כשהם מחליפים ביניהם מספרי טלפון ומבטיחים זה לזה כי עוד יעמדו בקשר..., וכעת הוא על הצג, מחשבה קצרה גרמה לר' מוישה להחליט כי את ההליכה הערב הוא כבר מיצה וכעת הוא יכול לענות לפלאפון.

"מה" נשמע, כבר כמה חודשים שלא דיברנו" פתח חבריו נפתלי את השיחה בקול נרגש.

"קשה" לומר כמה חודשים, יותר נכון כבר עשרות שנים", השיב ר' מוישה תוך שהוא מבליע לעצמו חיוך קטנטן כשהוא נזכר בשיחה הקצרצרה בין דוכני ארבעת המינים.

"כן" אתה צודק השיח הקצר אז באמת לא נחשב, האמת תאמר שעל אף שהבטחנו שעוד נדבר לא באמת חשבתי שזה יקרה, כרגע אני לא סתם מתקשר אליך לפטפט יש לי פשוט איזה רעיון שקורם עור וגידים וחשבתי אולי תוכל לעזור לי קצת".

"במה" מדובר" השיב ר' מוישה בהתעניינות.

"אז" כך, אני אסביר לך קודם כל את העניין בקצרה ותאמר לי אם זה בכלל נראה לך הכיוון, בשיחה הקצרה שדיברנו אז על יד דוכני ארבעת המינים אמרת לי בחצי מילה שאתה מאד עמוס בגלל המבחן בהלכות שבת שיש לך אחרי החג, שאלתי אותך איך אתה מצליח להיבחן על

2 ר' מוישה הינו אברך רציני, ברור לו שהוא לא מקנא בכבוד של ר' מנחם ומאחורי קנאה זו עומד דבר יותר משמעותי, אלא שכרגע זה התערער באופן חיצוני וירוד כשהוא מקנא בכבוד של ר' מנחם, ולכן ר' מוישה מנסה להבין מהו העומק הפנימי של קנאתו ובמה הוא מקנא.

ר' מוישה חש כי האבן הגדולה אותה נשא על לבו בימים האחרונים נגולה ונמוגה באחת, הוא עדיין לא ידע האם שיטת הזיכרון אותה המציא אכן תצליח ותצבור תאוצה, אבל דבר אחד הוא כבר בוודאי ידע, יש לו דרך איך להתמודד אם הקנאה בר' מנחם, איך שלא יהיה עליו לחפש בעצמו ולמצוא איך לזכות את הרבים וכך הקנאה בר' מנחם תיפסק ותעלם.

"שלום" הוא פתח את הדלת ונכנס פנימה, כשמאחורי ברכת השלום שנזרקה לחלל עומדת משמעות עמוקה בהרבה - שלום לו ושלום לליבו ולהרגשותיו, שלום לו ולר' מנחם גם יחד.

הרעיון של הסיפור

ר' מוישה ור' מנחם למדו חברותא יחד, בהמשך נפרדו דרכיהם כשר' מנחם עוזב את הארץ כדי ללמד בכולל בחו"ל. לאחר מספר שנים כשר' מוישה משתתף בכנס לסיום לימוד הלכות שבת, הוא מגלה שאחד המוזמנים לדבר הינו חברו הטוב ר' מנחם שנעשה לראש כולל חשוב בחו"ל, ר' מוישה מקנא מאד בר' מנחם.

לאחר מספר ימים מגיע לפני ר' מוישה הצעה להפיץ את השיטה בה משתמש לזכור במבחנים, וכך יוכל לזכות את הרבים, לפתע שם לב ר' מוישה שכל מחשבות הקנאה בחבירו ר' מנחם פורחות ונעלמות. ר' מוישה מעמיק ומבין, שבאמת הוא לא קינא בכבוד של ר' מנחם שהרי הוא מוישה איש אמיתי שלא רודף כבוד, אלא מה שהוא קינא בו היה בכך שהוא זכה למעלה הגדולה של זיכוי הרבים, רק שהנקודה החיצונית של הכבוד עוררה בו את הקנאה באופן הזה. ולכן, ברגע שגם לו הציעו לזכות את הרבים, הקנאה נעלמת ופורחת כלא הייתה.

וזה התיקון של קנאת סופרים תרבה חכמה, לברר תחילה שהקנאה בחבירו היא לא קנאה חיצונית אלא קנאה על מעלה פנימית שיש לו, ולאחר מכן לעמוד להשיג מכוח הקנאה את אות המעלה הפנימית שיש לחבירו לפי חלקו שלו ולפי מה שמתאים לו.

את שני גרמי המדרגות המפרידים בינו לביתו הוא עלה באיטיות בזמן שהוא מתאמץ לפצח את התעלומה, איך ברגע אחד השתנו כל הרגשותיו?

רק בזמן שהוא כבר עמד על מפתן ביתו וכמעט פתח את ביתו, נפל לר' מוישה האסימון, מה שהפריע לו עד עכשיו היה הצלחתו של ר' מנחם בחבירו, הוא ר' מוישה איש של אמת, לא כבודו של ר' מנחם הציק לו אלא הצלחתו הרוחנית לעמוד בראשות כולל ולזכות להשפיע לרבים וכן לנהל מערכת של כשרות על מכשירים בשבת ולהציל רבים מעוון, הפריע לו כל כך והקנאה מצאה לה את מקומה⁴. ההוכחה הייתה ברורה שזה מה שהפריע לו, שהרי כעת כשיש לו איזה צד שגם הוא בקרוב יזכה להשפיע על הרבים, בין רגע כל מחשבות הקנאה פרחו ונעלמו כלא לא היו⁵.

4 ר' מוישה קינא בהצלחה של ר' מנחם. הוא הבין בעצמו שזה מוזר הקנאה בכבוד של ר' מנחם שהלא הוא משתדל כך כך ללמוד תורה לשמה, אכן באמת עיקר הקנאה של ר' מוישה לא הייתה בכבוד של ר' מנחם אלא בכך שהוא זכה לזכות את הרבים והוא ר' מוישה שישב לצידו ולמד איתו בחברותא לא זכה לזכות את הרבים. ברגע שמגיע לר' מוישה הצעה להפיץ את שיטת הזיכרון אותה המציא לרבים כך שרבים יוכלו על ידה לזכור את לימודם, הוא מפסיק לקנא בר' מנחם, היות וכעת ויתכן כי גם הוא יזכה כעת לזכות את הרבים.

5 אילו קנאתו של ר' מוישה בר' מנחם הייתה על הכבוד לו הוא זוכה, לא היה בהצעה זו להפיץ את שיטת הזיכרון לרבים, בכדי לבטל את קנאתו של ר' מוישה בר' מנחם, היות וגם אם הדבר יצא לפועל אין הכרח גמור שהוא יקבל מכך כבוד, ויתר על כן משום שקנאה בכבוד של אחר היא קנאה שאיננה אמיתית ולא עוזר הכבוד שהוא יקבל לבטל קנאה זו, משום שהקנאה כאן היא קנאה מיסוד האש וכל עוד הוא לא מכלה את חבירו לא מועיל לו מה שהוא מקבל, ואינו כמו קנאה מיסוד המים שדי לו במה ששהוא מקבל מעין מה שיש לחבירו. רק קנאה שהיא בבחינת קנאת סופרים תרבה חכמה, ניתן להתמודד אתה על ידי שזוכים למדרגה של חבירו, וכאן ברגע שר' מוישה רואה שהוא גם יכול לזכות את הרבים, באותו הרגע קנאתו בר' מנחם נעלמת, כי קנאה במעלה אמיתית שיש לחבירו נתקנת כאשר זוכים לאותה מעלה.

מתחילה מה שעורר את ר' מוישה לקנא בר' מנחם זה הכבוד הגדול אותו קיבל, אולם בהמשך לאחר העמקה פנימית ר' מוישה מבין שזה היה החלק של השלא לשמהף אולם באמת הקנאה האמיתית שהוא מקנא בו זו קנאה בכך שחבירו הטוב שלמד איתו חברותא זכה למעלה הגדולה של זיכוי הרבים וגם הוא מחפש לזכות בכזאת מעלה, ולכן ברגע שהוא גם עתיד לזכות את הרבים, כל הקנאה הולכת ונעלמת.

לשמש כהדרכה מעשית ממש אלא ככיוון כללי על דרכים שונות לזיכרון יחד עם מתן טיפים וכו', לדעתי יש כאן הזדמנות לשווק את השיטה שלך, כל מה שצריך כעת זה לכתוב כמה מאמרים שמתמצתים את השיטה שלך, יחד עם עוד כמה טיפים ורעיונות ואנחנו כבר נכניס את זה בספר שלנו שעתיד לראות אור בקרוב.

"לדעתי, לפי מה ששמעתי ממך ואיך שאני מכיר את השוק, ייתכן ויש לשיטה שלך עתיד מזהיר, ויכול להיות כאן זיכוי הרבים גדול מאד, תחשוב על זה, לא מדובר כאן על עבודה קשה יותר מידי, יכול להיות שעל ידי עבודה קטנה בת כמה ימים תזכה לעזור להרבה מאד אנשים לזכור את מה שהם לומדים וזכות הרבים תעמוד לך..."

"יודע מה" הוסיף נפתלי בניסיון לשכנע את ר' מוישה, "אתה אפילו לא צריך לכתוב את זה בצורה ברורה וערוכה, תכתוב את זה כמו שאתה מסוגל ואת כל השאר העורכים המקצועיים שלנו יעשו"

השיחה בין השניים המשיכה עוד מספר דקות בהם נידונו עוד כמה ענינים טכניים כשבסיומה ר' מוישה הביע את הסכמתו לרעיון.

את הדרך חזרה לביתו עשה ר' מוישה בקלילות ובמהירות תוך כדי שרגליו מקפצים קפיצות קטנטנות, המחשבה על כך שיתכן כי בעוד כמה שנים שיטתו תצבור תאוצה ורבים השתמשו בה, גרמו לו לחוש תחושות של שמחה, לפתע כל מחשבות הקנאה בחבירו מנחם פרחו והלכו כלא היו. רק כשהוא הגיע סמוך לביתו קלט לפתע ר' מוישה את השינוי הגדול והדרמטי אותו עבר בדקות האחרונות³.

בכניסה לבניין נעצר לפתע ר' מוישה במקומו ועשה חושבים, 'האין זה פלא? מה קרה פתאום? לאן נעלמו להם תחושות הקנאה?' הוא נעצר לרגע ונשען על מעקה בכניסה ללובי תוך שהוא ממשיך להרהר לעצמו ולנסות להבין מה באמת קורה איתו.

3 ההצעה לזכות את הרבים על ידי הפצת שיטת הזיכרון אותה המציא ר' מוישה זהו מעין מה המעלה שיש לר' מנחם שהוא מזכה את הרבים על ידי היותו ראש כולל, וזה מה שגורם לר' מוישה להפסיק לקנא בר' מנחם, משום שכל קנאתו הייתה בכך שהוא מזכה את הרבים וכעת גם הוא עומד לזכות את הרבים.